

БЕЛАРУСКАЯ ШКОЛА У ЛАТВІІ

папулярна - навуковы, пэдагогічны і літаратурна - грамадзкі штомесячнік

Трупа Дзвінскага Беларускага Народнага Тэатру пасля пастапоўкі п'есы „Каін і Абель“ 1 студзеня 1933 году у памешканьні Дзвінскага чыгуначнага тэатру. Сядзяць справа ўлева: Ул. Ціхаміраў у ролі Сяргея, С. Краўчанка у ролі пісара, Т. Гладкова у ролі сялянкі, А. Абалевіч у ролі Калістрата, М. Касьпяровіч у ролі старшыні, Л. Сільвановіч у ролі сялянкі, Казачонак у ролі селяніна. Стаяць з права ўлева: П. Макаруха у ролі селяніна, В. Макаруха у ролі селяніна, З. Юхна у ролі сялянкі, Э. Наталка—суфлёр, А. Чэрнеховіч—сцэнарыус, К. Александровіч у ролі Антона, К. Ганчарак у ролі пакаёўкі, К. Макаруха у ролі селяніна Клінц у ролі баяка, Няміра у ролі баяка, М. Макаруха у ролі стоража. Сядзяць на падлозе: Гордан у ролі сялянкі і Дубавік у ролі селяніна.

Адозва да беларускіх арганізацый і ўсяго беларускага грамадства.

У 1930 годзе на нарадзе дзвінскіх беларускіх арганізацый было ўхвалена залажыць у Дзвінску на Старым фарштаце Дзіцячы Сад і даручана было культурна-асветнай арганізацыі «Беларуская Хата» юрыдычна аформіць гэтую справу.

12-га жніўня 1930 году быў зацьверджаны статут Дзвінскага Беларускага Дзіцячага Саду. Думка майсцовых беларусаў, каб самім выхаванцам самых маладых беларускіх дзетак у сваёй роднай мове, — ажыццэвілася. Зараз-жа быў адшуканы і наняты добры цэгляны будынак на Старым фарштаце, і Дзіцячы Сад прыступіў да працы.

Тая бедная грамада, якая жыве за горадам, ня мае часу займацца сваімі дзяцьмі. Бацька — на працы, маці — таксама працуе. Дзеці сядзяць адны ў хаце. Чаго яны тутак не наробяць без старэйшых, кожнаму з нас вядома! Грамада з вялікай прыемнасьцю прыняла гэты падарунак і з вялікай ўздзячнасьцю накіравала дзяцей у свой Сад.

Займаліся дзеці ў добрым, сьветлым, прыгожым, вольным памешканьні. Здалёк чуваць было, як самыя маладыя беларускія галасы сьпявалі свае родныя беларускія песьні. Выхавальцамі ў Сад былі запрошаны дзьве вучыцелькі Дзвінскае беларускае аснаўное школы, гр-кі М. Касьпяровіч і М. Фёдарова, якія энэргійна стварылі Сад і безграшова працавалі ўсё лета. Увосені быў запрошаны выхаванцям у Сад гр. Ул. Ціхаміраў і адначасова была напісана просьба ў Беларускае Аддзел аб зацьверджаньні яго на гэтай пасадзе. Пасьля двухмесячнай працы гр. Ціхаміраву было адмоўлена ў гэтай пасадзе з матывіроўкай, што ў Садзе лепш пажадана выхавальцаю жанчына. Т-ва выставіла кандыдатуру гр. Квачовай, якую Аддзел і зацьвердзіў. Гр. Квачова працавала ў Садзе цэлы год.

З восені 1931 году Т-ва мела на мэце для скончыўшых Дзіцячы Сад дзяцей стварыць на фарштаце пачатковую школу і выставіла кандыдатуру гр. П. Пырсікава ў памочнікі гр. П. Квачовай. Гр. П. Пырсікаў энэргійна павёў працу і хутка высьветлілася, што ў пачатковай школе будзе вучыцца 63 вучня. Аднак, цяжкі матэр'яльны стан перашкодзіў гэтаму.

З восені 1931 году наагул матэр'яльны стан Саду станавіўся ўсё цяжэй і цяжэй. Дапамогу скарацілі. Гр. П. Квачова, адпрацаваўшы да Каляд, адмовілася ад далейшае працы. Астаўся працаваць адзін гр. Пырсікаў, які і давёў працу да канца навучальнага году. У жніўні месяцы 1932 г. на нарадзе Дзвінскіх арганізацый ставіцца пытаньне: ці патрэба далей трымаць Дзіцячы Сад. Большасьць выказваецца за тое, што патрэбна і абяцаюць матэр'яльна дапамагаць. Дзеля таго, што сродкаў мала, дык з добрага цэглянага будынку павінны былі перавесці Сад на Новае Страеньне на Гродзенскую вуліцу № 86-а ў маленькі драўляны будынак-асабняк.

Гэты год быў яшчэ цяжэйшым. З надзвычайнымі высілкамі прыходзілася ўтрымліваць Сад. Сталага бюджэту на ўтрыманьне Саду нямаль не было. Прыходзілася ўтрымацелям і выхаванцям Саду цярпліва, адшуківаць сродкі па рожным падпісным лістам, пазычкам і ахвярам. Зьбіраючы сродкі, прыходзілася сустрапацца з рожнымі непрыемнасьцямі, з недапаўнянкай усяе важнасьці гэтае ўстановы і з пэўнаю скупасьцю некаторых асоб і ўстаноў. Дзеці Дзіцячага Саду — амаль самая бедная ў Дзвінску: голая, босая і галодная, бо безпрацоўе найбольш б'е па нашых рабочых. Патрэбны гарачыя фрыштыкі, адзеньне і абутак, але гэтага Сад даць ня мог, і дзеці ў Садзе не атрымлівалі нічога. Дапамог у Садзе таксама мала, гульні і цацкі — самыя прымітыўныя.

Т-ва «Беларуская Хата» просіць усе беларускія арганізацыі і паасобных грамадзян дапамагчы Саду хто і чым можа!

П. Пырсікаў. Ул. Ціхаміраў.

БЕЛАРУСКАЯ ШКОЛА У ЛАТВІІ

папулярна - навуковы, пэдагогічны і літаратурна - грамадзкі штомесячнік

Падпісная плата

у Латвіі, Літве, Эстоніі і Зах. Беларусі: за год — 5 лат., за паўгода — 3 л. 50 с., асобны нумар — 70 сант. У іншых краінах: за год — 2 ам. дал. Падпісную плату насыліць на бягучы рахунак часопіса: „Bielaruskaja Škola u Latviji“, Rīgā, pasta, tek. reķins №10909.

Адрас Рэдакцыі і Канторы:

Latvijā, Rīgā, Elija ielā 20, dz. 25 „Bielaruskaja Škola u Latviji“.

Тэлефон 2-9-9-2-2.

Паштовы адрас:

Latvijā, Rīgā, pastkaste №1362.

Рэдактар К. Езавітаў і Рэдакцыйная Канлегія па справах часопісу прыймаюць па аўторках ад 15 да 16 гадзін.

Надсылаемыя рукапісы павінны быць чытэльна напісаны, або надрук. на піш. машыцы (пісаць і друкаваць толькі на адным баку). Рукапісы назад не зьвяртаюцца.

Аплачваць аўтарскія гонорары Рэдакцыя пакуль што ня мае магчымасці.

№ 5 (22).

Рыга, чэрвень-ліпень 1933 году.

Год VIII.

Беларускае жыхарства у Заходняй Беларусі дамагаецца ад акупацыйнай польскай улады здавалення сваіх правоў і патрэб!

Страшэнны ўціск і згальненне беларускага жыхарства ў Заходняй Беларусі, якая апынулася пад уладай Польшчы, дайшлі зара' да такіх жудасных памераў, што нават найцярплівейшыя і стэрорызаваныя беларускія арганізацыі не змаглі ўжо далей моўчкі чакаць і выступілі з голасным патрабаваннем аб змене на лепшае адносінаў да беларускае люднасці з боку польскае ўлады.

5-га лютага адбыўся Надзвычайны Агульны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні, пастановы і рэзалюцыі якога яскрава абмалёвываюць сучасны бязпраўны стан Заходняе Беларусі і выстаўляюць шэраг палітычных, аканамічных і культурных патрабаванняў. Гэтыя рэзалюцыі зьяўляюцца праграмай далейшае працы Беларускага Нацыянальнага Камітэту і бязумоўна адыграюць ролю паваротнага пункту ў грамадзкіх настроях абуджаных масаў Заходняе Беларусі. Дзеля гэтага мы зьмяшчаем гэтыя пастановы цалком, а нашым братам жадаем пасьпеху ў іх змаганні.

Рэзалюцыі Беларускага Нацыянальнага Камітэту у Вільні, прынятыя на Агульным Сходзе 5 ліпеня 1933 году.

Агульны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту сьцьвярджае, што патрэбы Беларускага Народу ў граніцах сучаснай Польскай дзяржавы незадаволены.

На грунце эканамічна-гаспадарчым, замест справядлівай зямельнай рэформы, праведзена ў Заходняй Беларусі польскае вайсковае асідніцтва*). Зямельная рэформа, якая-б надзяляла зямлёй беззямельнае і малазямельнае беларускае сялянства, не праведзена і не праводзіцца. Праводжаная - ж дзе - ня-дзе комасацыя-хутарызацыя

*) Пасля дэмабілізацыі польскіх вайскоўцаў, браўшых удзел у бойках за незалежнасць Польшчы, польскі ўрад, які абяцаў правесці аграрную рэформу і надзяліць усіх вайскоўцаў зямлёй, — накіраваў дэмабілізаваных жаўнераў у Заходнюю Беларусь і тутакж надзяліў іх адабранай ад беларускага селяніна зямлёй. Маёнткі польскіх магнатаў у Польшчы асталіся незачэпленымі, абяцанай зямельнай рэформы польскі ўрад не правёў, але затое на беларускіх землях асела некалькі дзясяткаў тысяч польскіх жаўнераў, якіх завуць „асіднікамі“. (Заўвага Рэдакцыі).

бяз давядзеньня да поўназямельля не вырашае эканамічна-гаспадарчага палажэння малазямельнага беларускага сялянства, а толькі пабольшвае лік малазямельных няжыццяздольных гаспадарак, коштам гаспадарак поўназямельных.

Агульны эканамічна - гаспадарчы выгляд Заходняй Беларусі прадстаўляецца гэтак:

1) аўтохтоны краю—беларускія сяляне—з малымі выняткамі гэта ўсе малазямельныя і беззямельныя зямляробы;

2) польскія вайсковыя асаднікі, самі часта не займаючыся нават зямляробствам, маюць поўназямельныя гаспадаркі, абрабляючы іх наёмнай сілай беззямельнага і малазямельнага беларускага сялянства;

3) двары і фальваркі, у якіх знаходзіцца вялікі запас зямлі, належаць пераважна да польскіх і расейскіх абшарнікаў; гэтыя абшары абрабляюцца таксама наёмнай сілай бяззямельнага і малазямельнага беларускага сялянства. Лясы, вазёры і іншыя прыродныя багацці зьяўляюцца ўласнасцю дзяржавы (казённых) і буйных абшарнікаў.

У галіне культурна-просветнай: сыстэматычна праводзіцца полінізацыя маладога беларускага пакалення. Пасля ліквідацыі польскімі ўладамі беларускіх пачатковых школ, як прыватных, так і дзяржаўных, якіх у 1922 годзе ў адной толькі Віленшчыне было больш 400, у сучасны момант на 2.500.000 беларускага насельніцтва няма ніводнай беларускай прыватнай пачатковай школы. Існуючыя-ж на беларускіх землях дзяржаўныя, гэтак званыя ўтраквістычныя пачатковыя школы, якіх ёсць пара дзясяткаў, у сапраўднасці зьяўляюцца школамі польскімі.

Пасля зачынення беларускіх сярэдніх школ — прыватных гімназіяў у Будславе, Гарадку, Нясвіжу, Радашковічах і Клецку і прыватных вучыцельскіх сямінарыяў у Сьвіслачы і Барунах, ды дзяржаўнай беларускай вучыцельскай сямінарыі ім. Фр. Багушэвіча ў Вільні, дзеве апошніх прыватных беларускіх гімназіі—ў Навагрудку і ў Вільні — ператвораны ў беларускія філіі пры польскіх дзяржаўных гімназіях, у якіх цяпер праводзіцца польска-дзяржаўнае выхаванне беларускіх дзяцей.

У галіне пазашкольнай асветы, дзе працуюць беларускія культурна - просветныя арганізацыі, спатыкаюцца непаканальныя перашкоды, характару пераважна фармальнага, якія спыняюць развіццё беларускай пазашкольнай асветы.

У рэлігійным жыцці, з мэтай затрымаць пашырэнне і паглыбленне беларускай народнай сьвядомасці сярод беларускага праваслаўнага насельніцтва, упорыста ўтрымліваецца ў царкоўным жыцці расейшчына, а пры помачы каталіцкага касцёлу польскае духавенства польшчыць беларусаў каталікоў.

У самаўрадовым жыцці краю ад імя беларускага насельніцтва выступаюць пераважна польскія вайсковыя асаднікі, або абшарнікі, якія па назначэнню паведавымі старастамі на становішчы гмінных войтаў рэпрэзэнтуюць мясцовыя самаўрады. Выданы нядаўна закон аб самаўрадах, які вымагае ня толькі ад войтаў, але ад лаўнікаў, а нават і солтысаў знання ў слове і пісьме польскай мовы, — яшчэ больш аддае самаўрад у рукі адміністрацыі, якая на беларускіх землях кіруецца рацыяй стану польскай нацыянальнасці.

Бяручы пад увагу вышэйсказанае, **Беларускі Нацыянальны Камітэт дамагаецца:**

1) Ад польскага ураду: а) правядзеньня ў Заходняй Беларусі зямельнай рэформы, пры якой былі-б надзелены да поўназямельля беззямельныя і малазямельныя беларускія сяляне*); б) адчынення беларускіх пачатковых школ на падставе зложаных беларусамі школьных дэкларацыяў ад 1926 да 1930 году ўключна і вольнага розьвітку беларускага сярэдняга школьніцтва; в) у самаўрадовым жыцці — поўнага самаўраду на беларускіх землях пад Польшчай; г) агулам рэалізацыі закону польскай констытуцыі і міжнародных забавязаньняў, гварантуючых у межах Польскай Дзяржавы) правы разьвіцця народнай культуры, свабоду нацыянальную і рэлігійную так-жа і Народу Беларускаму.

2) Ад праваслаўнай духоўнай улады: а) правядзеньня беларусізацыі царкоўнага жыцця на беларускіх землях; б) беларускіх пропаведзяў; в) навучаньня рэлігіі беларускіх дзяцей у школах на беларуску.

3) Ад каталіцкіх духоўных уладаў: а) спынення полёнізацыі беларусаў-каталікоў, праводжанай польскімі ксяндзамі пры помачы каталіцкага касьцёлу; б) павароту ксяндзоў беларусаў у беларускія парафіі; в) увядзеньня ў касьцёл на беларускіх землях беларускай мовы ў казаньнях і дадатковых набажэнствах і г) навучаньня дзяцей беларускіх рэлігіі ў роднай мове.

Пры гэтым Беларускі Нацыянальны Камітэт заклікае ўсё сьвядомое беларускае грамадзтва і ўсе беларускія арганізацыі стварыць супольны фронт у гэтых дамаганьнях, а так-жа праводзіць магутнае беларускае ўсьведамленьне, якое магло-б супрацівіцца ўсякай варожай нашаму народу політыцы.

За Агульны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту

Я. Пазыняк — Старшыня Камітэту, **В. Багдановіч** — 1-шы Віцэ-Старшыня, **Ф. Ярэміч** — 2-гі Віцэ-Старшыня, **А. Клімовіч** — за сакратара.

Праца Беларускага Навукова-Краязнаўчага Таварыства ў Латвіі.

Дзеля арганізацыі справы запісваньня беларускае народнае творчасці у Латвіі Беларускае Навукова - Краязнаўчае Т-ва выдрукавала асобную інструкцыю, якая была зьмешчана у напярэднім нумары часопіса „Беларуская Школа“, а таксама вышла і асобная кніжыца. Атрымаць можна у канцэлярыі Т-ва: Rīgā, Elija ielā № 20, dz. 25.

Запісваньне народных мэлёды ў Пустыншчыне з дапамогай фанографа даручана Цэнтральным Праўленьнем сябру Т-ва гр. Францу Клагішу, які выехаў у гэтую воласьць на ўсё лета.

Запісы Купальскіх беларускіх песняў у Істраўшчыне зроблены старшынёй Т-ва К. Езавітавым, які выяжджаў з гэтай мэтай па Яна Купалу у Істраўскую воласьць, дзе запісаў 14 песняў і 2 казкі.

Беларускія жніўныя і вясельныя песні з мэлёдыямі запісаны у Старай Сла-

бадзе грамадзянкаю Надзеяй Нікіфароўскай і вучыцелькай Галінай Нікіфароўскай, якімі і перададзены у Т-ва 44 песні.

Беларускія вясельныя песні у Зьвір-дзеншчыне запісаны гр. Сяргеем Казэ-ка, які пераслаў у Т-ва 10 песняў.

8 беларускіх бытавых песняў, сабраных М. Шчавінскім у Канецполю, перададзены у Навукова-Краязнаўчае Т-ва з архіву штомесячніка „Беларуская Школа у Латвіі“.

Беларускія жартаўлівыя казачкі, запісаныя у Пустыншчыне гр. Ігнасьем Ігнатавічам, у вёсцы Евіны, перасланы у Т-ва праз Т-ва Беларускае Моладзі.

Для зборніка „Біяграфіі дзеячоў Беларускага Адраджэньня у Т-ва падаслана ўжо 50 біяграфій і аўтабіяграфій розных грамадзян. Паўторнае просьбу аб надсылцы матар'ялаў па адрасу: Latvija, Rīgā, Elija ielā № 20, dz. 25. K. Jezovitovu.

Цэнтральнае Праўленьне.

* Надзяленьне беларускага сялянства зямлёй павінна адбыцца безграшовна, інакш яно зноў трапіць у кабалу. Шкода, што гэта не адзначана ў рэзалюцыі Беларускага Нацыянальнага Камітэту.

Ахова помнікаў старажытнасці на Віцебшчыне.

(З матар'ялаў Беларускага Навукова-Краязнаўчага Таварыства ў Латвіі).

(П р а ц я г).

Жыхарства Віцебшчыны ня рупілася аб захаванні помнікаў старажытнасці. Службовыя персоны ня прыйшлі Губэрнскаму Статыстычнаму Камітэту з належнай у гэтай справе дапамогай. Ня гледзячы на разасланыя ў 1889 годзе пісьменныя запрошанні павятовым прадвадзіцелям дваранства дапамагчы, чым могуць, развіцццю музэю, ніхто з іх не адгукнуўся на памянёнае запрошаньне. Толькі дзякуючы ласкавасці двух-трох сяброў камітэту і зусім прыватным прыношаньням, музэй, да некаторай ступені, апраўдваў сваю назву¹⁾. Паміж тым знойдзеныя прадметы расхадзіліся па руках і знікалі. Гэтак, улетку 1893 году ў майстраў срэбных спраў у горадзе Полацку мелася значная лічба манэт XVII стагодзьдзя з скарбу, знойдзенага блізу мястэчка Улы²⁾. Ня леней стаяла пытаньне і з аховай царкоўных помнікаў старажытнасці. На гэта ўказывае зьявіўшаяся ў 1895 годзе стацьця: „Як зьнішчаюцца праваслаўныя старажытнасці ў нашым краю“³⁾.

Яшчэ ў пачатку дзевяностых гадоў існавалі сьведкі таго, як здарэньні 1831, 1839 і 1863 гадоў на Віцебшчыне адбіліся на яе царкоўных помніках. Пакажам на некаторыя з іх. У маёнтку Кукавячына, Віцебскага павету, сярод лесу, на невялічкім кургане, стаяла перакошаная царква. Вокны бяз шкла. Дах зарос мохам і нават маладзенькімі бярозкамі, мейсцамі зусім праваліўся. Купал перакасіўся і таксама зьзяе шчылямі. Падлога правалілася. Фарбы ікон і сьцягнутага маляваньня зблеклі і часткай абсыпаліся. Па краёх кіётаў з іконамі і ў падножжа іх былі навешаны і раскладзены кавалкі тканін, пучкі лёну і воўны — ахвяры беларуса, які ў гэтыя разваліны ішоў расказаць у малітве свае патрэбы і сум перад тымі абразамі, да якіх прыходзілі яшчэ дзяды і прадзеда⁴⁾. Гэткія прыклады спатыкаліся і ня толькі ў глухих кутах, але і ў самым горадзе Віцебску. За горадам стаяла Барысаглебская каменная царква (XVI ст.). Атынкоўка напалову абвалілася. Дах спаракнеў. Каля ўвахода стаяў вартавы. У ёй зьмяшчаўся доўгія часы паракхавы склад, пакуль, нарэшці, у пачатку дзевяностых гадоў яе не прадалі на злом⁵⁾. Ганебная пляма з твару ўстаноў, якім трэба было кіраваць аховай будынку, была зьнята самым звычайным спосабам!

У такім жа стане знаходзілася на Віцебшчыне ня мала царкоўных будынкаў, вялікіх па разьмерах, вялікіх па будаўніцтву: Сафійскі сабор у Полацку, Усьпенскі сабор у Віцебску і іншыя. Бывалі, праўда, выпадкі, калі, дзякуючы ініцыятывы мясцовых дасьледчыкаў старажытнасці, удавалася падняць пытаньне аб рамонту таго ці іншага будынку. Гэтак унік аканчальнага разбурэньня Ушацкі касцёл, спусташэньне якога дайшло да таго, што ў кірмаш-

1) Отчетъ о дѣйствіяхъ и занятіяхъ Витебскаго Губернскаго Статистическаго Комитета за 1894 годъ, Витебскъ, 1895, 13.

2) А. Морель, Монетный кладъ. Витебскія Губернскія Вѣдомости, Іюль 1893.

3) Витебскія Губернскія Вѣдомости, 1895, № 27.

4) П. Красовицкій, Памятники церковной старины Полоцко-Витебскаго края и ихъ охраненіе, 29.

5) Ibid., 30.

ныя дні ў храме ставілі коняй¹⁾. Іншы жа раз ні абарона прыхільнікаў старажытнасці, ні захады парафіян, не спасалі храму. Гэтак, па загаду Полацкай Духоўнай Кансысторыі была разабрана дравяная царква (XVIII ст.) у Задзвінскай Слабодцы мястэчка Бешанковічы²⁾.

Калі гінулі храмы, дык знікала і іхняе ўнутрашняе старажытнае абсталяванне. Гібла яно разам з храмамі, гібла і пры рамонтах храмаў. Прычынаю апошняга было імкненне замяніць абсталяванне храма новым. Асабліва характэрным, у гэтым адношанні, зьяўляецца прыклад з іканастасам у ваеннай Мікалаеўскай царкве ў Віцебску. Лёгкі, высокі, уходзячы ў купал, прыгожы разьбяны ў стылю Рококо іканастас замянілі новым, грубым з нязграбным маляваннем. Стары іканастас звалілі ў пуню, спадзяючыся знайсці на яго купцоў. Дарэмна!—купец не знайшоўся, і іканастас пайшоў на дровы. Калі спалілі касцюк іканастаса і ўсе разьбяныя аздобы, пачалі карыстаць на апал і іконы³⁾.

Былі выпадкі знікнення помнікаў мясцовай царкоўнай старажытнасці з Віцебшчыны з чыста спекулятыўнай мэтай⁴⁾.

З сродкаў уплыву гэтага часу, накіраваных да аховы помнікаў старажытнасці трэба адзначыць распараджанне Сіноду праваслаўнай царквы 1894 году па духоўнаму ведамству зносіцца з Археолёгічнай Камісіяй у выпадку раскопак альбо адбудовы грунтоўных помнікаў старажытнасці⁵⁾.

Дбанне аб ахове помнікаў старажытнасці на Віцебшчыне, як ужо казалася раней, узяў на сябе Губэрнскі Статыстычны Камітэт. Але гэта не ўваходзіла ў лік яго абавязковых заданняў. Маючы, апроч гэтага, даволі простых абавязкаў, Статыстычны Камітэт ня мог шмат часу ўдзяляць ахове помнікаў старажытнасці. Апсродка неабходна было, каб гэтай справай зацікавілася само грамадства. Імкненне да здзяйснення гэтага можна бачыць у 1895 годзе ў праекце адчыніць у Віцебску археолёгічнае таварыства, мэтай якога была-б ахова археолёгічных і гістарычных помнікаў, якія знаходзяцца на абшарах Беларусі і Літвы⁶⁾.

Праўда, ужо з 1863 году ў Віцебску існаваў Царкоўна-Археолёгічны Старасхоў (схоў старажытнасці), мэтай якога зьяўлялася захаванне помнікаў беларускай царкоўнай старажытнасці⁷⁾. Першыя гады сваёй дзейнасці ён займаўся, галоўным чынам, збіраннем царкоўных старажытнасцяў, якія захаваліся ў царквах Віцебску. У 1897 годзе Камітэт па кіраўніцтву Старасховам звярнуўся да Полацкай Духоўнай Кансысторыі, просючы цыркулярна запрапанаваць духавенству эпархіі паведаміць: дзе і якія маюцца прадметы старажытнасці.

Б. Брэжго.

(Працяг будзе).

¹⁾ Ibid., 30.

²⁾ Н. Никифоровский и Д. Довгялло, Никольская церковь въ Задвинской Слободкѣ м. Бѣшенковичѣ, Лепельскаго уѣзда, Витебскѣ, 1899.

³⁾ П. Красовицкій, Памятники церковной старины Полоцко - Витебскаго края и ихъ охраненіе, 36.

⁴⁾ Ibid., 36—34.

⁵⁾ Опредѣленіе Святѣйшаго Синода 23 сентября—15 ноябля 1894, № 2640.

⁶⁾ Wiadomości numizmatyczno-archeologiczne, Krakow 1895, 288.

⁷⁾ Отчетъ Витебскаго Епархіальнаго Свято - Владимирскаго Вратства за 1897 годъ, Витебскъ, 1898.

Павал Нечай.

Апрацоўка Наз. Б.

І р ж а.

Жарт у адной дзеі.

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ:

А х р э м Грачанік — селянін, незаможны, 35 год.

А ў до ц я — яго жонка, 30 год.

Я ў х і м М я р э к а — сусед, 30 год.

А ў с е й — дзед, сусед, 60 год.

А н і с я — бабуля, суседка, 30 год.

Дзея адбываецца на вёсцы, у наш час: Леваруч — хатка Ахрэма Грачаніка. Плот. Пералаз. З хаты выскаквае апантаная Аўдоця Грачаніха, за ёю з дзеркачом у руцэ Ахрэм.

А ў до ц я. Ратуйце!.. Ратуйце!..

А х р э м (*гонячыся за Аўдоцяю*).

Я табе пакажу... чысьцёха паганая!.. Я цябе пачышчу!..

А ў до ц я (*пераскочышы за пералаз*). Ратуйце!.. Ратуйце, пакуль не зарэзаў!.. (*Увесь час стаіць наводдаль за плотам*).

А х р э м (*падбегшы да пералазу*). Вярніся ў свой двор — чуеш? Вярніся дадому... кажу табе! Ці я за табою па сялу павінен ганяцца?!..

М я р э к а (*праходзячы міма, заважае і заходзіць у двор*). Здароў, Ахрэм!.. Ты што-ж гэта размітынгаваўся?.. Аж захекаўся!.. Сажу цярусіў ці што?..

А х р э м. Якую там сажу?..

М я р э к а. Якую сажу цярусіў? — Тую, што ў коміне... А, братка!.. Ты-ж, як той арап чорны, адно зубы блішчаць!..

А х р э м (*прабуе пералезці пералаз, сусед яго затрымлівае — Ахрэм вырываецца*). Пусьці, Яўхім, бо загаворыш мяне, дык я і адыду!.. Я, трасца ёй, як даганю, зарэжу!.. Праз яе мяне сёння і людзі, і жывёлы пужаюцца... Разумееш, увайшоў я ў хату, а кот як гляне, як чмыхне ды пад печ!.. Сядзіць пад прыпечкам ды выводзіць „мяў“, „мяў“... Аж страшна стала!..

М я р э к а (*падае кашук з тытуном і газету „Голас Беларуса“*). Куры, браце, разумнае слова!.. Я

яе ўжо і ўздоўж і ўпоперак вычытаў, — карысная нашаму брату-селяніну газета!.. Трэба і на раскур яшчэ яе скарыстаць! (*Адарвашы дае кавалак газеты Ахрэму*). Круці цыгарку папрутчэй, бо тытун — самасад-першасортны!.. Як зацягнешся — тры дні у патыліцы часацьнеш, пакуль успомніш што-небудзь благое! Гэта як у песьні:

Самасаду пацягнуў,
Ледзьве дух перадыхнуў!..
Дзярэ ў горле,
Валіць з ног,
Памагае... вох, ххо-хох!..
Тота-ж, тота,
Тота, тота,
Што курыць
Яго ахвота!..

А х р э м (*пацягнушы цыгарку некалькі раз*).

Тота-ж тота,

Што курыць яго ахвота!

Вось і зараз адчуваю, як выходзіць з мяне злосьць!.. Толькі-што пёр за жонкаю поўным ходам, як той трахтар, а зараз як вытахся!..

М я р э к а. Куры, чаго там!.. Што надумаў толькі, падумаць! Чалавека жывога зарэзаць!.. Ды я вось пеўня ў нядзелю, па загаду Хімки, жонкі, значыцца, хацеў зарэзаць... Ды дзе там!.. Прывязаў яго да бярэзіны на вярэвочку, узяў касу, заплюшчыў вочы ды як...

А х р э м. Ну?.. Кажы хутчэй, бо мяне зноў злосьць возьме!..

М я р э к а. Замахнуўся гэта, каб галаву сыцяць, ажно каса сьвіснула...

А х р э м. Як сьвіснула?..

М я р э к а. Ну... голас падала...

А х р э м. Голас?..

М я р э к а. Эт!.. Чуў-жа, як каса з посьвістам працуе!..

Ахрэм. Ну, чуў!..
Мярэка. Дык вось... Разануў, аж...

Ахрэм. Ну-у?..

Мярэка. Расплюшчы вочы, аж пеўна няма!..

Ахрэм. Няма-а?..

Мярэка. Няма... Гэта касою не па шыі яго, а па вяровачцы... ну і ўцёк, гад...

Ахрэм. Ну дык як-жа далей?

Мярэка. Як?.. Зварыла Хім-ка страву бяз пеўня... Драбок са-ла паклала... Дык вось—то-ж певень быў, а гэта-ж чалавек, ды жывы, ды жонка родная!..

Ахрэм засмучаны паліць сваю цыгарку. Падыходзіць дзед Аусей.

Аўсей. Добры дзень!.. З серадою вас!.. Што гэта быў за лямант?

Мярэка (*усміхнуўшыся*). Вайна!..

Аўсей (*начуўшы*). Вайна?.. Ды, значыцца. пападзьдзя праўду казалася, што пачалася вайна!.. Толкам толькі ня сыцяміў—з кім гэта... З Гапоняю ці з Кітаем?..

Мярэка. Пападзьдзя ўжо працуе языком!..

Аніся (*падыходзячы сьледам за дзедам*). Так, людцы, казалася!.. Кітай, кажа, паўсібіру адабраў ужо... І войска іхняе чорнае, як арапы, і ўсіх рэжуць!..

Мярэка. Брэша вам пападзьдзя!.. Вось яна сама дык ўсіх-бы нас, сьвядомых беларусаў, парэзала за тое, што за сваё стаімо ды прыбытку ранейшага для папаны стала.

Аўсей (*прыгледзіўшыся да Ахрэма*). А-ахрэм!.. Ты што гэта, праз комін лез, ці што?..

Ахрэм (*сварыцца убок Аудо-*

ці). Пачакай-жа ты ў мяне, гадаўка... Праз цябе ўсе сёньня на мяне пальцамі паказваюць, на сьмех узьнімаюць!..

Аудоця адмахваецца моучкі.

Мярэка. Гэта, дзядзька Аўсей, як я надышоў, у Ахрэма з Аўдоцяй вайна была... Ледзь загаварыў яго... Як той кныр, на плот кідаўся... зарэжу яе, кажа...

Аўсей і Аніся. Зарэжу... Чалавека?.. Жонку сваю?

Мярэка. З глузду зьехаў... ашалеў... прэ за жонкай з нажом!

Ахрэм (*тыкаючы усім дзеркачом у твар*). Так вось выдумку робяць праўдай!.. Ці-ж гэта нож, людзі?.. Хай яно спрахне!.. Яшчэ хто ўбачыць, суд састроіць, што жонку біў... (*Да жонкі*). Аўдоця, а, Аўдоця!.. Ды ці-ж ня згодна мы з табою дагэтуль жылі?.. Га?.. Кажы на людзях, Аўдоцька?..

Аўдоця (*нерашуча*). Ды яно... так!.. Але-ж сёньня неяк раптам ты ўзлаваў...

Усе (*да яе*). Ен ужо адышоў!.. Ідзі сюды, Аўдоця!..

Ахрэм. Чуеш, Аўдоця!.. Ідзі дурная, ня бойся! Хіба разок вытну, каб сэрца зусім адышло, а то... хай яно спрахне!.. Вось бачыш, і дзяркак кіну... (*Кідае пад плот дзяркак на кійку*).

Аудоця пералазіць праз плот і далучаецца да усіх.

Аўдоця (*падыходзіць, усмехаецца*). Ты ня вельмі расхадзіся, ваяваць пабаражыся...

Аніся. Як-жа гэта ты ўздумаў біць жонку, Ахрэм?! Цяпер жа закон ужо ня той!.. Свавольству вашага брата паложаны канец!..

Павал Нечай.

(Працяг будзе).

Ці Вы маеце у сябе у хаце хоць невялічкую беларускую бібліятэчку? — Кожды беларус павінен купляць беларускія кніжкі і часопісы, каб гэтым падтрымоўваць разьвіцьцё беларускае літаратуры, а тым самым умацоўваць і увесць беларускі нацыянальна-адраджэнчы рух!

У Радзе Беларускага Аддзелу пры Міністэрстве Асьветы.

Новы склад Рады Аддзелу. Як і кожны год, ўвясну 1933 году адбыліся перавыбары ў Раду Беларускага Аддзелу пры Міністэрстве Асьветы, якая складаецца з 7 асоб: 1) кіраўніка Беларускага Аддзелу, 3-х прадстаўнікоў ад беларускіх культурна-асьветных арганізацый і 3-х прадстаўнікоў ад беларускага вучыцельства ў Латвіі. Ад беларускіх культурна-асьветных арганізацый у Раду ўвайшлі: ад Т-ва „Беларуская Хата“ — М. Дзямідаў, ад Т-ва „Асьвета“ — Я. Кастылюк і ад Т-ва „Рунь“ — Н. Пінская. Ад беларускага вучыцельства ў Раду Аддзелу, шляхам падачы галасоў ад беларускага вучыцельства з усяе Латвіі, абранымі аказаліся: К. Езавітаў, Ул. Раткін і К. Мязэцкі.

Першы сход новага складу Рады Беларускага Аддзелу адбыўся 26 траўня ў памешканьні Беларускага Аддзелу на Valdemara ielā 36-а. Сход быў скліканы з ініцыятывы Т-ва беларускіх вучыцялёў і сяброў Рады, якіх непакоіў стан Беларускіх Вучыцельскіх Курсаў, а таксама і лёс беларускіх прыватных школ, якія ўтрымоўваюцца Т-вам беларускіх вучыцялёў у Латвіі, бо асыгнаваньні ад Ураду на падтрымку гэтых устаноў былі ў пракце бюджэту на новы 1933-34 буджэтны год надта скарачаны, што ставіла пад пагрозу самую магчымасьць іх існаваньня. Разгледжана было 17 розных пытаньняў, аб чым ніжэй падаюцца кароткія зьвесткі, інфармацыі.

Беларускія Дзяржаўныя 2-х гадовыя Вучыцельскія Курсы ў Рызе, на якія прыймаюцца толькі тыя, хто скончыў поўны курс беларускіх гімназій, і якія зьяўляюцца надзвычайна важнаю для беларусаў устаною для падрыхтоўкі зусім кваліфікаваных настаўнікаў, — на 1933-34 буд. год прадугледжана было ў бюджэце ўсяго 4500 латаў, заместа 9000 латаў, асыгнанных у мінулым годзе. Ухвалена было: 1) дамагацца ад Ураду павялічэньня бюджэту Курсаў; 2) ні ў якім разе не спыняць прыёму на I курсе, а працаваць і далей у складзе I і II курсаў; 3) на той выпадак, калі не ўдасца дабіцца поўнасьцю аднаўленьня асыгноўкі ў 9000 латаў, — зьменьшыць з 1-га жніўня 1933 году аклад кіраўніка курсаў да 50 латаў у месяц, а таксама зьменьшыць і аплату за выкладаньне лекцый на курсах да 1 лата 50 сант. за гадзіну.

Фонд на падтрымку беларускіх прыватных школ — з поваду цяжкага грашовага стану прыватных беларускіх школ — ухвалена заклаьці пры Т-ве Беларускіх Вучыцялёў і абклаьці ўсё беларускае вучыцельства і грамадства працэнтнымі ўзносамі на карысьць гэтага Фонду. (Як мы ўжо наведамлялі ў папярэднім нумары, Агульны Сход Т-ва беларускіх вучыцялёў ухваліў адлічаць у гэты Фонд па $\frac{1}{2}\%$ штомесячна з акладу кождага сябры Т-ва і беларускага ўрадоўца).

Новыя падручнікі для беларускіх школ ухвалена падрыхтаваць і выдрукаваць з дапамогаю Ураду, бо карыстаньне беларускімі замежнымі падручнікамі мае быць забаронена. Адпаведныя захады дзеля атрымання урадовае дапамогі даручаны Беларускаму Аддзелу.

Стыпэндыйны Фонд пры Беларускім Аддзеле быў закладзены для падтрыманьня беларускіх студэнтаў у 1927 годзе. Фонд складаецца з штомесячных адлічэньняў па 1 лату, якія робяць беларускія вучыцялі. З гэтых сум выдаюцца студэнтам безпрацэнтныя пазыкі на вучэньне. У апошнія гады ўзносы ў Фонд паступаюць

неакуратна і ў гэтай справе адчуваецца пэўная інэртнасьць. Была заслухана грашовая справаздача кіраўніка Беларускага Аддзелу за 6 год, з якой відаць, што агульны стан Стыпендыяльнага Фонду гэтакі:

Г А Д Ы	Ад каго і колькі ўнесена ў Фонд								В ы д а т к і					
	Вучыцель Дзьвінскае гімназіі		Вучыцель аснаўных школ		Розныя пасту- пленні		Р а з а м		Выдача стыпендыі		Розныя выдаткі		Р а з а м	
	Ls	s.	Ls	s.	Ls	s.	Ls	s.	Ls	s.	Ls	s.	Ls	s.
1927	85	—	317	—	—	68	402	68	310	—	3	65	313	65
1928	142	60	338	—	1	14	481	74	440	—	—	—	440	—
1929	115	78	361	—	61	07	537	85	500	—	64	20	564	20
1930	98	80	107	—	—	81	206	61	150	—	2	70	152	70
1931	62	20	63	—	—	70	125	90	30	—	50	—	80	—
1932	—	—	95	—	—	16	95	16	—	—	84	—	84	—
Р а з а м	504	38	1281	—	64	56	1849	94	1430	—	204	55	1634	55

З агульнае лічбы 1430 латаў стыпендыі-пазыкі атрымалі гэтакія грамадзянкі і грамадзяне: 1) В. Казлоўская — 30 латаў, 2) К. Тыран — 20 лат., 3) Н. Мікалаева — 60 лат. (ужо зьвярнула ў 1929 г.), 4) М. Калінін — 230 лат., 5) П. Мірановіч — 860 лат., 6) К. Мязэцкі — 130 латаў і 7) А. Мінчонак — 100 латаў. Частка грамадзян, атрымаўшых стыпендыі - пазыкі, ужо на пасадах і можа паступова зьвяртаць грошы ў Фонд, каб даць магчымасьць падтрымаць маладзейшых студэнтаў.

Ухвалена паісківаць штомесячна ў зварот пазычак: з М. Калініна — 10 лат., з П. Мірановіча — 15 лат., з К. Мязэцкага — 5 лат. і з А. Мінчонка — 20 латаў. Прысуджаны новыя стыпендыі-пазыкі: 1) студэнту Ковенскага Унівэрсытэту А. Зэйглішу — 40 лат., 2) абсольвэнту Віленскага Унівэрсытэту Я. Клагішу — 100 лат. і 3) студэнту Латвійскага Унівэрсытэту Арк. Рытаву — 100 латаў. Беларускае настаўніцтва ўхвалена заклікаць, каб аднавіла свае ўзносы ў Фонд, бо з наступаючага навуч. году чакаецца павялічэньне лічбы беларускіх немаможных студэнтаў у Латвійскім Унівэрсытэце.

Даклад аб стане Дзьвінскае Беларускае гімназіі даручана скласьці сябру Рады Ул. Раткіну, які адрэфэрыруе яго на наступным сходзе Рады Беларускага Аддзелу.

Заява Ул. Ціхамірава — аб выплаце яму пэнсы за два тыдні з коштаў беларускае гімназіі — задавальняецца.

Заява Н. Максімчык — аб дазvole трымаць іспыты пры Вучыцельскіх Курсах — не задавальняецца, бо ў гэтым годзе выпуску курсаў няма і абітурыенцкіх іспытаў ня будзе.

Заява С. Казэко — аб аплаце рахункаў па былой Люцынскай беларускай школе, — з прычын фармальных, адхіляецца.

Заява Блажэвіча — аб пэнсы на пасадзе стоража Курсаў, — накіроўваецца кіраўніку Беларускіх Вучыцельскіх Курсаў з прапазыцыяй даць тлумачэньні ў гэтай справе.

Даклад аб Індраўскай і Талоеўскай школах перададзены на ўсебаковы разгляд беларускіх арганізацый.

Другі сход Рады Беларускага Аддзелу з ініцыятывы беларускіх арганізацый быў скліканы 5-га ліпеня. На сходзе быў заслуханы бюджэт Беларускага Аддзелу на 1933-34 бюджэтны год і разгледжаны шэраг пільных пытанняў.

Буджэт Беларускага Аддзелу на 1933-34 бюджэтны год складзены ў суме 62.181 лат., з якіх на дапамогу аснаўным беларускім прыватным школам прадугледжана ўсяго 2284 латы (беларускія самаўрадовыя школы ўтрымоўваюцца за кошт гарадзкіх і павятовых самаўрадаў і ў гэты бюджэт зусім не ўваходзяць), а рэшта ідзе на ўтрыманьне Дзвінскае Беларускае Дзяржаўнае гімназіі (45351 лат), Беларускіх Дзяржаўных Вучыцельскіх Курсаў (6500 лат) і Беларускага Аддзелу (8038 лат).

Дапамогі беларускім школам падзелены Радаю Аддзелу гэтакім парадкам: 1) Рыскай Торэнзбэргскай школе Т-ва беларускіх вучыцялёў — 450 латаў, 2) Гараўскай прыватнай школе Т-ва вучыцялёў — 484 латы, 3) Дзіцячаму Саду Т-ва „Беларуская Хата“ у Дзвінску — 300 лат., 4) інтэрнату пры Прыдзруйскай беларускай школе — 200 лат., 5) Дзіцячай пляцоўцы пры 1-й беларускай школе ў Рызе — 100 лат., 6) Дзіцячай пляцоўцы пры 2-й школе ў Рызе — 100 лат., 7) Дзіцячай пляцоўцы пры Торэнзбэргскай школе — 100 лат., 8) вясковым беларускім школам — 550 латаў.

Пэдагогічны склад для Рыскае Беларускае гімназіі, прадстаўлены Школьнаю Радаю гімназіі і Т-вам Беларускіх вучыцялёў, зацверджаецца і накіроўваецца праз кіраўніка Беларускага Аддзелу на зацверджаньне Міністра Асьветы.

Буджэт Беларускіх Вучыцельскіх Курсаў павялічаны ўжо да 6500 латаў, але і гэтае сумы мала, а таму падцверджаны паставы папярэдняга сходу Рады Беларускага Аддзелу.

Беларускі Камплект пры Індраўскай Дзяржаўнай школе просяць стварыць бацькі беларускіх вучняў гэтае школы. Просьбу бацькоў ухвалена пераслаць Міністру Асьветы, а таксама накіраваць да яго дэлегацыю ў гэтай справе з мэморандумам ад імя беларускіх арганізацый, якія падтрымоўваюць просьбу бацькоў.

Раднік.

Вятровай ноччу.

Ветры, ветры дмуць шалёна,
Надта густ і рэзак шум,
Сёньня так душой стамлёнай
Я завяз ў брадзеньню дум.

Ноч...

Гляджу, як месяц ў небе
Ловіць хмаркі ў бродзень кос.
Мне нічога там ня трэба
Сэрцам я к зямлі прырос.

Нават Млечную дарогу
Я люблю ужо ня так,
Бо па ёй, паўзе, двурогі
Месяц задам — быццам рак.

Я завоблачнае поле,
Кусты зор бяздонья цьму —
Усё аддам за «зямляное»,
За жыццё яго й красу.

І за што я так гарача
Пакахаў цябе зямля?
Жыць так цяжка... ты няначы
Зчаравала — уракла?

Ветры, ветры дмуць шалёна,
Ўсьцяж разгоніста шумяць
Хай жа будзе пахвалёны,
Хто прышоў усё кахаць.

М. Машара.

Хвоі, Бура і Ляшчыннік. (Байка).

Сярод Ляшчынніку гушчараў
з пагардай Хвойкі ўзвыш узьнімалісь,
сягалі галавой да хмараў,
сваім узростам вялічалісь:

«Мы стройны, высакі, пад неба
галовы нашыя сягаюць,
праменьні раняшняя Фэба
заўсёды першых нас вітаюць.

І сонца з золата заходу
на нас карону ускладае,
як каралём якім, ў дагоду
паклон свой нізкі пасылае.

Ўгары сьвятло нам і прастор,
адгэтуль бачым цэлы сьвет,
свой ўзрок кідаем вышэй гор,
тут сочым ход і бег плянэт.

Прыроды тайны ўсе мы знаём
і дыплёмат'ю ўсіх краёў,
бо мы сабою прадстаўляем
ляснага царства каралёў.

І дрэвы ўсе нас паважаюць,
з пакорай поўзаюць ля ног,
сабе за гонар нават маюць
ля нас туліцца у барох.

Хаця-ж бы тыя ўзяць Ляшчынкі, —
якая нам яны раўня?

Кароткі, тонкі, як трысьцінкі,
ні ў іх — камля, ні — галамня!

Ні іх хто бачыць, ні іх знае...

Каму патрэбны гэты хлуд,
што толькі нам тут замінае,
сабою рост наш прыкрывае?

Пачуўшы гэтае бахвальства,
Ляшчыннік гнеўна зашумеў,
бо Хвояў наглага зухвальства,
свае ён ганьбы не сьцяргеў:

«Высокі, праўда, вы узростам,
прыгожы, стройны галамнём, —
але, сказаўшы праўду проста,
ўся сіла, моц — ня толькі ў том!

Пакуль маленькі вы, — Ляшчыннік
ў сваю сям'ю вас залічаў,
даваў прытулак і прыпынак,
аб небасьпецы вашай дбаў...

Цяпер, падняўшыся да нябёс,
вы нас ня лічыце братамі
і паасобку аб свой лёс
цяпер вы дбаеце ўжо самі.

Затым, на разе небасьпекі,
за вас няма каму ўступіцца, —
і пад сякерай дравасека
пакорна кожда з вас лажыцца.

Ось што да нас, — дык дравасеку
з пакорай мы не аддаёмся,
бо згодай зьвязаны спрадвеку,
за долю кождага з нас б'ёмся.

Злучоны цесна галамнямі,
гальлём шчапіўшыся расьцём
і, пераплёўшыся каранямі,
сябе мы крыўдзіць не даём.

Мы дравасеку часта рукі
паабдзіраем, намазолім,
каб ён бяз поту і бяз мукі
між нас сякерай не сваволіў.

Калі-ж у бойцы паміраем, —
дык з нашых пнішчаў, каранёў
мы зноў на весну ажываем...

Ляшчыннік ледзь дакончыў слоў, —

Як раптам Бура паднялася,
прыгнула Хвойкі да зямлі,
ламаць, крышыць іх узялася
і рваць прыгожыя камлі.

З пакорай Хвойкі нахілялісь
і з трэскам падалі на дол,
або, сагнуўшыся, хавалісь
сярод гарэжавых кустоў...

Прамчалась Бура, — і ад Хвояў
асталісь толькі зломкі — пні...

А хто ўстаяць ад Буры здолеў, —
ўдугу сагнуты галамні...

А. Матач.

Закладзен. ў 1862 г.

ДОМ МЭБЛІ

Закладзен. ў 1862 г.

і Рыская суполка сталароу і мэбляршчыкаў

„АСОЦЫЯЦЫЯ“

Тэатральная вул. 12, рог Цытадэльнай вул. Дом уласны. Тэл. 21642 і 20481.

Прапануе багацейшы запас моднай мэблі для кватэрнай абстаноўкі.

Выплата па частках.

Малы кошт.

Першаклясная апрацоўка.

3 жыцця Т-ва Беларускіх вучыцялёў у Латвіі.

Другі Агульны Сход сяброў Т-ва адбыўся 4 чэрвеня. На гэтым сходзе былі абгавораны пытанні: аб працы Аддзелаў Т-ва у Люцыне і у Дзвінску, аб пакрыцці выдаткаў на скарзе у Сэнат на былога міністра асветы гр. Кенія і аб стварэнні спецыяльнага „Фонду падтрымання Торэнзбэргскай прыватнай школы Т-ва“. На сходзе было 20 грамадзян. Старшынёй быў абраны К. Езавітаў, а сакратаром — Я. Клагіш.

Аддзелы Т-ва у Люцыну і у Дзвінску Агульны Сход Т-ва ухваліў пакінуць і надалей, але паставіць ім варункам большую актывізацыю у культура-асветнай працы і пунктуальнасць у справе сяброўскіх складак і зносінаў з Цэнтральным Праўленнем. Апошняму даручана запатрабаваць ад Аддзелаў падрабязную справаздачу і зрабіць належную рэвізію яе.

Скарга у Сэнат на былога міністра асветы Кенія была пададзена беларускім грамадствам і бацькамі вучняў Дзвінскае Беларускае гімназіі увосені мінулага году, калі А. Кеніньш зачыніў было у Дзвінскай гімназіі першую класу. Справу гэтую потым беларусы затрымалі, бо А. Кеніньш праз 2 месяцы загад свой адмяніў, аднак адвакату праф. Лазерсону было ўжо выплачана авансам 200 латаў, якія пакрыты грамадскімі складкамі і адлічэннямі. Тыя настаўнікі-беларусы, якія гэтае складкі яшчэ не зрабілі, павінны унесці аднаразова па 21/2% сваёй пэнсы на гэтую справу скарбніку Т-ва.

Фонд для падтрымання Торэнзбэргскай прыватнай аснаўной школы Т-ва. Дзеся таго, што у 1933 годзе дапамога ад гораду Рыгі, замест чаканых 4000 латаў, прызначана усяго у суме 2000 латаў, Другі Агульны Сход Т-ва, у якасці часовай меры ухваліў: з 1 чэрвеня 1933 году па 1-е студзеня 1934 году з усіх Рыскіх вучыцялёў і урадоўцаў адлічаць па 2% з іх аснаўнога акладу, а хто мае яшчэ дадатковую якую-коледы працу, дык з яе утрымоўваць у Фонд Торэнзбэргскай школы на 50%. Грошы павінны праз кіраўнікоў школ і устаноў уносіцца у касу Т-ва.

Вясновая экскурсія Т-ва адбылася 4 чэрвеня пасля Агульнага Сходу. Мейсцам экскурсіі было абрана Кіш-Возера пад Рыгай. У экскурсіі прыняло удзел 15 сяброў.

Кіраўніком Торэнзбэргскай прыватнай школы Т-ва замест гр. П. Жэрдзі, які самахоць адмовіўся ад гэтае пасады, абраны М. І. Дзямідаў, які ўжо і прыступіў да выканання сваіх абавязкаў.

Лекцыя К. Езавітава на тэму „Бела-

рускае адраджэнне і школа“ была адчытана ім 4 красавіка для бацькоў Торэнзбэргскай школы у памешканні гэтае школы на вуліцы Брыўзэмна № 22. Лекцыя дужа зацікавіла бацькоў і яны прасілі часцей рабіць ім лекцыі і даклады, як на беларуска-адраджэнчыя, гэтак і на агульныя тэмы.

Паведамленні усім сябром Т-ва аб стане разрахубаў кождага сябра з касой Т-ва і з прапазыцыяй, па моцы пастановы Агульнага Сходу ад 18. V. 1933, залатвіць у бліжэйшы час запазычанасць, у каго яна аказалася, разасланы скарбнікам Т-ва усім сябром, зарэгістраваным у Т-ве. Сябры, якія не залатвяць сваіх складак у бліжэйшы час, хача-ж бы частковымі ўзносамі, — будучь выключаны з Т-ва.

З Дзіцячыя пляцоўкі у Рызе арганізавала Т-ва з дапамогай Беларускага Аддзелу і Пэдагогічных Радаў: пры 2-й Рыскай мясцовай беларускай аснаўной школе на Чырвонай Дзвіне па Сымонаўскай 14-16 — з 1 чэрвеня; пры 1-й аснаўной мясцовай школе на Латгальскім Фарштаце па В. Маскоўскай 173 — з 15 чэрвеня ды пры Торэнзбэргскай прыватнай школе Т-ва на вуліцы Брыўзэмна № 22 — з 20 ліпеня.

Акт першага выпуску Рыскае беларускае прыватнае гімназіі Т-ва адбыўся 19 чэрвеня у салі гімназіі. На акце былі прысутны прадстаўнікі беларускага грамадства, Беларускага Аддзелу, Прасветнай Камісіі г. Рыгі, бацькі вучняў і вучні гімназіі. Пасля уступнай прамовы дырэктара гімназіі гр. А. Родзька, сакратар Пэдагогічнае Рады гімназіі К. Езавітаў агалосіў вынікі матуральных іспытаў, з якіх выявілася, што гімназію з атэстатам сьцеласьці скончыла 11 матурыстаў і адзін атрымаў пасведчанне аб сканчэнні курсу гімназіі. Затым былі разданы атэстаты, і да скончальных звярнуліся з прывітаньнямі: кіраўнік Беларускага Аддзелу Ул. Пігулеўскі, прадстаўнік Рыскае мясцовае прасветнае камісіі гр. Віннік, старшыня Т-ва „Беларуская Хата“ М. Дзямідаў, прадстаўнік Т-ва „Беларускае Моладзі“ Арк. Рытаў, старшыня „Беларускага Навукова-Краязнаўчага Т-ва К. Езавітаў, кіраўнік 2-й Рыскай беларускай аснаўной школы Г. Плыгаўка і класовы настаўнік выпускнае класы гімназіі С. Сіцько. Пасля прамовы былі агалошаны пісьмовыя і тэлеграфныя прывітаньні, сярод якіх былі прывітаньні Рыскага Гарадскога Галавы Г. Цэльмінша, ад Беларускага Навуковага Т-ва з Вільні ды ад беларускіх арганізацый з Літвы і Латвіі. Пасля заключнай прамовы дырэктара гімназіі,

Першы выпуск Рыскае Прыватнае Беларускае гімназіі Т-ва Беларускіх вучыцялёў у Латвіі, які адбыўся 19 чэрвеня 1933 году. На агульнай групе пэдагогі гімназіі, матурысты і сябры Цэнтральнага Праўленьня Т-ва. Сядзяць зьлева ўправа: вучыцялі — К. Штэрн, Я. Кастылюк, сябра Асвятнай Камісіі Рыскае Мясцовае Управы — гр. Вінік, кіраўнік Беларускага Аддзелу — Ул. Пігулеўскі, дырэктар гімназіі — А. Родзька, клясовы настаўнік выпуску — С. Сіцько, старшыня Т-ва Беларускіх вучыцялёў — С. Сахараў, А. Шчорс, кіраўнік Беларускіх Вучыцельскіх Курсаў — П. Жэрдзі. У другім радзе стаяць: сябра Праўленьня Т-ва вучыцялёў — Г. Плыгаўка, матурысткі — Н. Межак, З. Крук і Сахарава, сакратар Пэдагогічнае Рады — К. Езавітаў, матурысткі — В. Вляхава, А. Гарбачонак і Г. Калеснік ды сябра Праўленьня Т-ва Беларускіх вучыцялёў — М. Дзямідаў. У трэцім радзе стаяць: ад Т-ва Моладзі — А. Рытаў, М. Калішын, матурыстаў — К. Родзька, П. Наварскі, В. Нэйланд, Я. Пятроўскі і вучыцель К. Мяжэцкі.

ад імя абітурьентаў адказвалі: гр. Калеснік, якая паднясла дырэктару букет кветак, і гр. Крук, якая паднясла падарунак клясавому настаўніку. Акт закончыўся сьпевамі хору гімназіі і сяброўскаю гарбатаю матурыстаў, настаўнікаў і гасцей. Гімназію скончылі: Вляхава Валентына, Гарбачонак Антаніна, Калеснік Галена, Крук Зося, Межак Надзея, Наварскі Пятро, Нэйланд Валентын, Пятроўскі Язэп, Рагоўская Марыя, Радзько Канстантын, Сахарава Ірына, Штэрн-бэрг Гаральд.

Прадстаўніцамі Т-ва Беларускіх вучыцялёў на Балтыцкай Вучыцельскай Конфэрэнцыі, якая адбылася 23-га і 24-га чэрвеня у Рэвалі (Талін), былі камандзіраваны гр. гр. К. Езавітаў і Г. Нікіфароўская. Падрабязны даклад аб працах Конфэрэнцыі зроблены К. Езавітавым Цэнтральнаму Праўленьню і будзе паўтораны увосені на Агульным Сходзе сяброў Т-ва.

Міністр Асветы зацьвердзіў у Рыскай беларускай гімназіі Т-ва на наступны 1933 - 34 нав. год гэтакі склад пэдагогаў: дырэктар гімназіі — А. Родзька, вучы-

цялі — К. Езавітаў, С. Сіцько, Я. Кастылюк, Я. Клагіш, Ю. Брач, Ф. Клагіш, А. Шчорс, К. Мяжэцкі, П. Мірановіч, А. Шліпс, Н. Швангэрадэ, Азоліньш і В. Доўгая.

Тыдзень беларускае прэсы у Дзьвінску, ухваліла арганізаваць Праўленьне Дзьвінскага Аддзелу Т-ва беларускіх вучыцялёў у Латвіі. Тыдзень прэсы будзе адчынены у памешканьні Дзьвінскае беларускае пачатковае школы рэфэратам на тэму — „Значаньне беларускае прэсы для беларусаў у Латвіі“, пасля якога адбудзецца безграшовы спектакль сіламі Дзьвінскага Беларускага Народнага Тэатру, а затым грамадству будуць раздадзены і будуць прадавацца беларускія газеты. У працягу тыдню у Дзьвінску будзе праведзена вяроўка падпішчыкаў сярод беларусаў места Дзьвінску. Затым адбудзецца вечарына-спектакль, чысты прыбытак ад якой пойдзе на падтрымку часопіса „Беларуская Школа у Латвіі“. Грашовую вечарыну-спектакль ухвалілі наладзіць у памешканьні гімназіі.

Цэнтральнае Праўленьне.

3 жыцця Беларускае Моладзі у Латвіі.

Пустынскі Адзел Т-ва Беларускае Моладзі — 16 красавіка г. г. наладзіў спектакль-вечарыну з пастаноўкай 2-х п'ес — „У кавалёвай хаце“ і „Князь Марцыпан“. Падрыхтаваў пастаноўку п'ес сябра Адзелу Ігнась Енін са сваёй трупай маладых артыстаў вёскі Енінаў. Агулам пастаноўка п'ес прайшла даволі добра, але шмат слабей, як папярэднія выступленьні гэтай трупы. Трэба рэжысору больш увагі зьвяртаць на выходзячых першы раз на сцэну, а гэтак сама дабіраць больш адпаведных тыпаў да сваіх роляў, бо артыст ня можа сыграць з аднолькавым посьпехам тыпы рожных характараў. У папярэдніх пастаноўках падзел роляў і падбор артыстаў быў вельмі удалы, што аблягчала і працу рэжысора і артыстычнасьць выкананьня п'есы дасягалася куды больш. Не ставіцца гэта у заган рэжысору і артыстам, бо ведаемо варункі, у якіх прыходзіцца працаваць.

Беларускі хор з'арганізаваны пры Пустынскім Адзеле Т-ва. Дэрыгэнтам яго зьяўляецца мясцовы арганіст, гр. Цаўнэ. Ужо адбылося некалькі спроб.

Беларуская вясковая футбольная ка-

манда закладзена пры Пустынскім Адзеле. Каманда ўжо распачала гульні. Пры Адзеле актыўна працуе ўжо другі год спартыўная сэкцыя, пад кіраўніцтвам гр. Вігуля.

Люцынскі Адзел Т-ва наладзіў некалькі вечарып-спектакляў: 1) у г. Люцыну у лютым месяцы 1933 году у памешканьні Крупа, былі пастаўлены п'есы: „У Кавалёвай хаце“ і „Боты“; 2) у Корсаўцы у кастрычніку 1932 г. былі пастаўлены п'есы: „Зьбянтэжаны Саўка“ і „Калісь“; 3) у Зьвіргодзіне у студзеню 1932 году былі пастаўлены п'есы: „Страхі жыцця“ і „Конскі партрэт“. Усе пастаноўкі былі падрыхтаваны сябрам Люцынскага Адзелу Р. Раклінскім і прайшлі з посьпехам.

У Бельскім Адзеле Т-ва адбыўся агульны сход Адзелу, на якім было абрана новае Праўленьне і Рэвізыйная Камісія. У склад Праўленьня увайшлі: старшыня — Язэп Ігнатавіч, намесьнік старшыні — Міхась Зарын, сакратар — Франціш Оруб, намесьнік сакратара — Юльян Трыбіс, скарбнік — Вінцэнт Блажэвіч. У Рэвізыйную Камісію увайшлі: Юльян Вішнеўскі, Ігнась Урбановіч і А. Бартуль.

5 гадоў культурна-асьветнае працы Т-ва Беларускае Моладзі ў Латвіі.

25 красавіка 1928 году у Рыскім Акруговым Судзе быў зарэгістраваны статут Т-ва Беларускае Моладзі. Ініцыятарамі - арганізатарамі былі гр. гр. Пятро Журкоўскі, Казімер Мязэцкі, Ніна Пінская, Пятро Мірановіч і Міхась Калінін, якія і увайшлі у склад першага часовага Праўленьня.

Сваю культурна-асьветную працу Т-ва вядзе галоўным чынам сярод беларусаў Латгаліі, дзе у Дзьвінскім, Люцынскім і Рэжыцкім паведах працуе 14 аддзелаў з 760 сябрамі; 15-ым аддзел працуе у Рызе. У Дзьвіншчыні заложана 5 аддзелаў: Пустынскі Адзел—119 сяброў, Прыдруйскі Адзел—44 сябры, Макняўскі Адзел—25 сяброў, Бельскі Адзел—17 сяброў і Кузьмінскі Адзел—14 сяброў; у Люцынскім павеце—8 аддзелаў: Зілупскі Адзел—117 сяброў, Пасінскі Адзел—88 сябр., Шушкоўскі Адзел—71 сябра, Руднінскі Адзел—61 сябра, Мяўдарскі Адзел—45 сябр., Путынаўскі Адзел—25 сябр., Люцынскі Адзел—32 сябры і Пырдаўскі Адзел—20 сябр.; у Рэжыцкім павеце: Панаўскі Адзел—29 сябр.; у Цантральным Рыскім Адзеле—82 сябры.

Цантральнае Праўленьне знаходзіцца у Рызе. Яно кіруе працай аддзелаў на мясцох. Некаторыя аддзелы, дзе маюцца свае грамадзкія працаўнікі, могуць вясці працу самастойна. Ня гледзячы на цяжкі матэрыяльны стан, Т-ва вельмі шырока вядзе сваю культурна-асьветную працу. Так у працягу 5 гадоў аддзелаў і у Рызе пастаўлена каля 100 беларускіх пастацовак і канцэртаў. На 1200 латаў грашовое дапамогі ад Культурнага Фонду і Беларускага Адзелу пры Міністэрстве Асьветы пры кожным Адзеле заложана бібліятэчка, высланы аддзелам тры струнных аркэстры і 5 радыё-апаратаў. За увесь час існаваньня было наладжана у правінцыі і цэнтры больш 30 лекцыяў і рэфэратаў на навукова-грамадзкія тэмы. Такім чынам Т-ва, пры дапамозе тэатральных пастацовак, лекцый, кніжак і народных песняў, нясе у беларускую народную гушчу нацыянальную культуру і асьвету.

У зьвязку з 5-цігодзьдзем існаваньня Т-ва, 28 траўня г. г. адбылася агульная нарада сяброў Т-ва, на якой старшыня Цантральнага Праўленьня К. Мязэцкі зрабіў даклад аб дзейнасьці Т-ва Беларускае Моладзі за 5 гадоў. Удзельнікі нарады выказаліся за тое, каб і надалей Т-ва прадаўжала ўжо пачатую сучасным Праўленьнем актывізацыю дзейнасьці аддзелаў Т-ва. Склад сучаснага Праўленьня: старшыня—К. Мязэцкі, намесьнік старшыні—П. Мірановіч, сакратар—Ф. Клагіш, намесьнік яго—М. Зьвеўскі і скарбнік—Яз. Клагіш. Канцаларыя знаходзіцца — Rīga, Maskavas ielā 173 (skolas telpās).

Цантральнае Праўленьне.

Ці атрымаюць нарэшце беларускія арганізацыі ў Літве дапамогу на сваю культурна-асветную працу?

Міністэрства Асветы, як падае ковенская прэса, прызначыла на 1933 год гэтакія субсыды культурным арганізацыям: камэрцыйным курсам сувязі „Вярсла“ — 18.000 літ., жыдоўскай рамесніцкай школе „Орт“ — 24.000 літ., дзяржаўнаму радыёфону — 64.000 літ., жыдоўскаму Новаму Тэатру — 500 літ., жыдоўскай тэатральнай Студыі — 500 літ., жыдоўскаму хору імені Энгеля — 500 літ., студэнцкаму прадстаўніцтву пры Універсітэце — 3.000 літ., латыскай прагімназіі ў Жэймелях — 20.000 літ., нямецкай прагімназіі ў Кібартах — 1.000 літ.

Нас цікавіць і дзівіць чаму ў спіску арганізацый, атрымаўшых субсыды, ня значыцца Беларускае Культурна-Асветнае Таварыства ў Літве, каторае, як нам добра ведама, вось ужо другі год клапаціцца перад Літоўскім Урадам аб дапамозе на заснаваныя Таварыствам: Беларускі Народны Тэатр, Беларускі хор, Народны Універсітэт і Дзіцячы Сад у Коўне. Тым больш дзіўна, што гэтыя ўстановы зьяўляюцца адзінымі культурна-асветнымі пляцоўкамі на 40.000 беларускага жыхарства сучаснае Літвы.

У працягу мінулага году, як у літоўскай прэсе гэтак і ў грамадстве, даваліся беларусом розныя абяцаньні, падкрэсьлівалася вялікае значаньне беларуска-літоўскага паразуменьня і сяброўства, а калі справа дайшла да **практычнага здаваленьня культурна-асветных патрэб** беларускае нацыянальнае меншасьці ў межах сучаснае Літвы, дык усе прыгожыя словы аб братэрскім паразуменьні **асталіся пакуль-што толькі словамі.**

Набліжаецца новы навучальны год. Беларускае Культурна-Асветнае Т-ва ў Літве, якое мае ўжо 4 аддзелы ў правінцыі і здолела ўжо за год правесці вялікую арганізацыйную і асветна-адраджэнчую працу ў Коўне ды і па вёсках, дужа непакоіцца аб лёсе закладзеных ім асветных устаноў, бо ўтрымоўваць і Народны Універсітэт, і Раз'ездны Народны Тэатр, і Хор і Дзіцячы Сад толькі з сваіх грамадзкіх коштаў — немагчыма. Дзяржава павінна прысьці беларусом на дапамогу і асыгнаваць Т-ву субсыдыю, як гэта рабілася і робіцца ў адношаньні да жыдоўскае, нямецкае і латыскае нацыянальнае меншасьці ў Літве.

Беларускі Змагар.

Заўвага Рэдакцыі. Беларускае грамадства ў Латвіі і Заходняе Беларусі, з цікавасьцю назіраючае за жыцьцём беларускае меншасьці ў Літве, здзіўлена ня меней за нашых братоў з Літвы, бо беларуская меншасьць ў Літве мае бязумоўнае права на дзяржаўнае задаваленьне сваіх культурна-асветных патрэб. Мы горача жадаемо, каб затрымка ў справе матар'яльнае падтрымкі культурна-асветных пачынаньняў беларускае меншасьці ў Літве аказалася толькі часовым непаразуменьнем, але мусімо рашуча зазначыць, што адносіны Літоўскага Міністэрства Асветы да беларускіх культурных патрэб у межах сучаснае Літвы ёсьць для нас падставаю і мераю для **высьвятленьня тых адносінаў, якія могуць паўстаць пры пераходзе Вільні ў літоўскія рукі.** — Калі ўжо зара' ігнаруюцца цалкам патрэбы беларускае меншасьці ў сучаснай Літве (ці мо' толькі пападаюць у кола канцаларскае валакіты?—але-ж і гэта недапушчальна!), дык дзе тады гаранты належнага задаваленьня гэтых патрэб у Літве будучай?

На вучнёўскай вечарыне Рыскай Беларускай прыватнай гімназіі Т-ва Беларускіх вучыцеляў 22 красавіка стаўлена была п'еса Міхася Чарота „Мікітаў Лапаць“, якую выканалі самі вучні пад рэжысурай П. Массальскага. Пасьля п'есы вучаніцы гімназіі, пад кіраўніцтвам вучыцелькі В. Доўгай, выканалі балетныя танцы — „Рококо“ і „Чардаш“. Затым вучаніца Ірына Сахаравы выступіла з некалькімі музыкальнымі нумарамі на роялю. У канцы выступіў хор гімназіі пад кіраўніцтвам вуч. М. Грыўскага. На фатаграфіі заключны момант п'есы. Вечарына прайшла з добрым посьпехам.

Хроніка беларускага жыцця у Латвіі.

Тыдзень асьветы у беларусаў, у зьвязку з абвешчаным Міністэрствам Асьветы з 19 сакавіка па 1 красавіка „Тыднем Асьветы“, быў праведзены даволі энэргійна. Асабліва патрэбным беларускае грамадства лічыла абслужыць лекцыямі беларускія вёскі у Латгаліі, якія дужа рэдка чуюць жывое слова ад лектароў, асабліва-ж рэдка чуюць лекцыі у беларускай мове, бо галоўныя беларускія лектарскія сілы сконцэнтраваны зара' у Рызе і аддзелены ад беларускіх вёсак вялікаю адлегласьцю нямаль у 300 кілёмэтраў. З недахопу мейсца, мы тутак дадатак да вестак зьмешчаных у папярэдніх нумарах, зьмяшчаем толькі самыя кароткія весткі аб беларускіх лекцыях у Рызе і Дзьвінску.

Дзень асьветы у 1-й Рыскай беларускай школе адбыўся 26 сакавіка зраньня. Была прачытана лекцыя гр. К. Езавітавым на тэму — „80 год Беларускага Тэатру“, а затым адбылася дэкламацыя вучняў і сьпевы вучнёўскага хору, пад кіраўніцтвам вуч. Я. Каяла.

Дзень асьветы у 2-й Рыскай беларускай школе адбыўся 26 сакавіка пасля паўдня. Лекцыю на тэму „Уладыслаў Галубок і Беларускі Тэатр“ адчытаў К. Езавітаў. Затым выступалі з дэклама-

цыяй вучні школы і вучнёўскі хор пад кіраўніцтвам вуч. Я. Кудраўцава, хор дужа добра выканаў шэраг беларускіх песьняў.

Тыдзень асьветы у Дзьвінску.

23 сакавіка у Дзьвінскай беларускай гімназіі адбылася лекцыя Ул. Раткіна на тэму: „Нябесныя сьвяцілы“. Пасьля лекцыі выступіў гімназійны хор і адыграпа была п'еса „Міхалка“, сіламі вучняў гімназіі, пад рэжысурай Ул. Ціхамірава. Як рэфэрат, так п'еса і хор былі дужа удалымі. Прысутных было каля 800 чалавек. Публіка разыходзілася вельмі задаволеная.

24 сакавіка у памешканьні Дзьвінскае беларускае пачатковае школы адбылася лекцыя гр. С. Сахаравы на тэму: „Сям'я і Школа“, пасля якой выступаў школьны хор пад кіраўніцтвам гр. А. Александровіча і вучні школы з дэкламацыяй вершаў. Прысутных было каля 200 чалавек.

26 сакавіка у памешканьні Дзьвінскае беларускае школы адбылася другая лекцыя С. Сахаравы, на тэму: „Беларускі Тэатр і яго разьвіцьцё“, пасля якой была пастаўлена п'еса „Дзядзька Якуб“. П'еса была згуляна сіламі Дзьвінскага Аддзелу Т-ва беларускага Тэатру у Лат-

віі, пад рэжысурай гр. Ул. Уіхамірава. Лекцыя і п'еса прайшлі дужа добра. Прысутных было больш 300 чалавек.

Дзень асветы у Прыдруйшчыне адбыўся 19 сакавіка, калі у памешканні Прыдруйскае беларуск. пачатковае школы зладжана была лекцыя кіраўніка Беларускіх Вучыцельскіх Курсаў П. Жэрдзі. Лекцыя была прачытана даволі добра, але усіх прысутных сяляні здзівіла тое, што памянёны лектар чытаў лекцыю на расейску, а не на-беларуску. Кажуць, што свой гэты паступак гр. П. Жэрдзі матываваў тым, каб сяляне „лепш зразумелі“ тое, што ён гаворыць. Мы з свайго боку можамо радзіць гр. Жэрдзі, хаця-ж ён і кіраўнік Вучыцельскіх Курсаў, выехаць на лета на студыі беларускае мовы у гэтую самую Прыдруйшчыну і павучыцца тамака беларускае мовы у гэтых самых сялян. Гэта было-б вельмі карысна гр. П. Жэрдзі, як кіраўніку Вучыцельскіх Курсаў, у яго выхаваўчай працы.

Слухач.

Вечарына-спектакль Рыскае прыватнае школы Т-ва Беларускіх вучыцялёў адбылася 6 траўня у клубе „Вулей“ на В. Каралеўскай 1. Сіламі Рыскага Беларускага Народнага Тэатру была пастаўлена п'еса Марка Твэна — „Хлебароб на Амэрыканску“ у 2 актах (інецэніроўка Ул. Пігулеўскага). Затым адбыліся тапцы пад джас-банд да 4 гадзін раніцы.

Вечарына-спектакль 2-й Рыскай беларускай школы адбылася 30 красавіка у будынку школы на Сымонаўскай 14-16. Сіламі вучняў школы ставілі п'есу Башкіра — „Гурток“, якую адрэжысаваў вуч. Я. Кудраўцаў. Затым пад яго-ж кіраўніцтвам выступіў хор з нацыянальнымі сьпевамі і у нацыянальных беларускіх вопратках. П'еса, хор і дэкламацыя вучняў пакінулі на усіх прысутных самае мілае уражаньне.

Нарада сяброў Рады Беларускага Аддзелу адбылася 3 траўня. Абгаварывалася справа Беларускіх Настаўніцкіх Курсаў. Дзеля адзутнасьці поўнага складу сяброў Рады Аддзелу пратакольных настаўноў не было.

Курсы на права выкладаньня латыскае мовы арганізаваны для беларускіх вучыцялёў у Дзвінску з ініцыятывы Дзвінскага Аддзелу Т-ва Беларускіх вучыцялёў. Кіруе курсамі інспектар аснаўных школ Дзвіншчыны гр. Кунцян.

1-ю Рыскую беларускую 6-ці класовую аснаўную школу скончылі у 1933 годзе 10 вучняў: 1) Браніслаў Азерскі, 2) Гэлена Блажэвіч, 3) Антаніна Болзан, 4) Леанора Даргель, 5) Антаніна Здановіч, 6) Вера Яхімовіч, 7) Клара Юзэфовіч, 8) Валентына Белевіч, 9) Франц Драздовіч і 10) Алесь Сусоеў. Першыя сямяра з правам паступленьня у гімназію бяз іспытаў. Выпускны акт адбыўся

3-га чэрвеня. Пасьля агалошаньня выніку іспытаў і афіцыйных прывітаньняў, была прапанавана сяброўская гарбата.

Рыскую вячэрнюю аснаўную 6 кл. школу для дарослых скончыла 11 грамадзян: 1) Аборскі Анатолі, 2) Балочка Язэп, 3) Будкевіч Янка, 4) Гудакоўскі Уладыслаў, 5) Маркава Анна, 6) Наркевіч Уладыслаў, 7) Ніціш Браніслаў, 8) Пухальскі Франц, 9) Урбановіч Міхась, 10) Урбановіч Станіслаў і 11) Хэнэнсон Масей. Выпускны акт адбыўся 3 чэрвеня. На акце прысутнічала беларускае грамадства, якое надае гэтай школе вялікае значаньне у справе пашырэння асветы і ліквідацыі няписемнасьці сярод дарослага беларускага жыхарства і працоўных у Рызе. Скончыўшых віталі: кіраўнік школы — Я. Кастылюк, арганізатары школы — К. Езавітаў і М. Дзямідаў ды класовы настаўнік А. Гусарэвіч.

Рыскую Дадатковую школу на электрычна-тэхнічнаму аддзелу скончыла у гэтым годзе 5 грамадзян: 1) Кудраўцаў Сяргей, 4) Кевіш Янка, 3) Ляніч Паўля, 4) Маджул Уладзімер і 5) Ілоніс Уладыслаў. У школу гэтую прыймаюцца тыя, хто скончыў курс аснаўной школы. Іспыты у школе паказалі добрую веду і прысутны на іспытах прадстаўнік Міністэрства Асветы гр. І. Бэрзыньш даў аб школе добрыя водзвывы. Выпускны акт адбыўся адначасна з актам Вячэрняй аснаўной школы. Частка вучняў школы, занятая на вясенніх працах, на іспыты ня мела магчымасьці зьявіцца, а таму іспыты для іх адтэрмінаваны на восень гэтага году.

Дзвінскую Дзяржаўную Беларускую гімназію скончыла 13 матурыстаў: 1) Альхоўка Аўген, 2) Багдановіч Марта, 3) Дрыслёнак Пётра, 4) Казачонак Валерыя, 5) Оруб Эліз, 6) Ціхамірава Апраціньня, 7) Цынгель Эдвард, 8) Чарноўская Любоў, 9) Юхно Зінаіда, 10) Эйсак Віктар, 11) Заліўскі Пётра, 12) Малаток Ян і 13) Сільвановіч Зоя.

Дзесяцера першых атрымалі матуру, трое апошніх пасьведчаньне. Акт выпуску адбыўся 17 чэрвеня. Скончыўшых віталі: дырэктар гімназіі — кс. Чамап, кіраўнік Беларускага Аддзелу — Ул. Пігулеўскі, класовы настаўнік — А. Якубецкі, ад Дзвінскага Аддзелу Т-ва Беларускіх вучыцялёў — С. Маціеўскі, ад Дзвінскага Беларускага Народнага Тэатру — Ул. Ціхаміраў. На акце адбылася сяброўская гарбата.

Рыскую Беларускую прыватную гімназію скончыла 12 матурыстаў. Падрабязныя весткі і прозьвішчы скончыўшых пададзены на старонцы 332 і 333 у справаздачы аб акце першага выпуску гімназіі.

Бацькі Талоеўскае школы бароняць сваю школу.

У 1932 годзе, дзякуючы агітацыі розных здраднікаў і адшчапенцаў, некаторыя бацькі Талоеўскае школы ў ліку 8 чалавек склалі просьбу да Павятовае Школьнае Управы, каб ператварыць Талоеўскую беларускую пачатковую школу ў школу Агульнага Дэпартаменту (мяшаную), хаця-ж, як потым высветлілася, гэтая просьба была падпісана некаторымі персонамі, якія нават ня маюць дзяцей школьнага ўзросту, а знача і ня маюць ніякага права падпісываць просьбы аб ператварэнні школы.

Пасля таго, як прадстаўнікі вучыцельства прыехалі ў Талоеўцы, бацькі зусім шчыра прызналіся чаму яны падпісалі гэтую просьбу, а падпісалі яны толькі таму, што ім казалі: «Калі будзе латыская школа, дык іх дзяцём будучь боты, вопратка і нават ежа!» Ну, што-ж больш трэба дзеля беднага селяніна, які сам і ўся сям'я сядзяць больш як па паўгоду бяз хлеба! Даведаўшыся, што іх ашукалі, селяне пасьпяшаліся ўзяць свае подпісы пад просьбай назад, і толькі два прыхлебачы, Квачаў і яго сваяк, якія ня маюць ніводнага дзіцяці школьнага ўзросту, пакінулі свае подпісы пад просьбай і дамагаліся латыскае школы.

Па гэтаму пытанню прыехаў у памянёную школу, каб высветліць выпэйпададзенае інспэктар Кунцан. Па загаду інспэктара, кіраўніца школы склікала сход бацькоў, але інспэктар дапусціў на сход ня толькі бацькоў гэтае школы, але наагул усіх жадаючых. Пан інспэктар у сваім дакладзе адзначыў з якой мэтай ён прыехаў, а іменна высветліць жаданьне сялян, якую школу яны жадаюць, а пасля ўселякім чынам пачаў даводзіць сялянам аб выгадах латыскае школы і аб вялікіх правах бацькоў, што толькі ад іх бацькоў залежыць, якую яны школу жадаюць, такая і будзе. Пасля гэтага ён запрапанаваў сялянам:

«Хто хоча беларускую школу — хай выйдзе з памешкання, а хто хоча латыскую — хай застанецца!»

Асталіся толькі два бацькі, але з такіх, хто ня мае дзяцей поўнага-дак, якія маглі-б хадзіць у школу, ды 7 непоўнагадовых грамадзян, якія як быццам выступалі ад імя сваіх бацькоў, бо бацькі не маглі з'явіцца на сход. Такім чынам пан інспэктар набраў 9 чалавек, якія падпісаліся пад просьбай аб латыскай школе. Хаця-ж школа зараз і засталася беларускай, бо большасць бацькоў трымаецца за сваю родную школу, але праз які год пан інспэктар зноў можа падняць пытанне аб ператварэнні школы, бо ў яго маецца просьба з 9 подпісамі бацькоў і ня бацькоў, дзеці якіх падраснуць.

Ці ўваходзіць у абавязак і правы пана інспэктара раз'ежджаць па школах і займацца агітацыяй?

Дземенскі.

А д Рэдакцыі. Бацькі-беларусы павінны моцна трымацца сваёй беларускай школы. Ды і наагул кожны беларус, калі хоча, каб яго шанавалі і латышы і іншыя нацыі, павінен моцна трымацца свайго роднага народу, сваёй мовы, школы, песні і асьветы. Ніхто ня мае права сілком, або пагрозамі, ці нагаворамі, цягнуць нас не ў беларускую школу. Ды ніводзін сумленны чалавек і ня будзе падгаварываць беларуса (ці іншага чалавека) адмовіцца ад свайго народу і зрабіцца здраднікам! Трымайцеся моцна, талоеўцы!

Зьмест № 5 (22):

Ул. Ціхаміраў і Пырсеікаў — Адозва да беларускага грамадства. Рэзалюцыі Віленскага Беларускага Нацыянальнага Камітэту. Праца Беларускага Навукова-Краязнаўчага Т-ва у Латвіі. В. Брэжго—Ахова помнікаў старажытнасьці на Віцебшчыне. П. Нечай—Іржа. Жарт у 1-й дзеі. Раднік — Праца Рады Беларускага Аддзелу. М. Машара—Вятроваю ноччу (Верш). А. Матач—Хвоі, Бура і Ляшчыньнік (Байка). З жыцця Т-ва Беларускіх вучыцялёў. З жыцця Беларускае Моладзі. Беларускі Змагар—Ці атрымаюць беларускія арганізацыі у Літве падтрымку? Хроніка беларускага жыцця у Латвіі. Дземенскі—Бацькі Талоеўскае школы бароняць сваю школу. Адказы Рэдактар — К. Езавітаў.

Выдавец — Беларускае Выдавецтва

Друкарня Г. Іге, Рыга, Стары Горад, Vecpilsētā, 8. Тэлефон 34212.